

Kaznena djela protiv službene dužnosti

Serdar, Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:214637>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za kazneno pravo

Tomislav Serdar

KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

Diplomski rad

Zagreb, lipanj 2024.

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

Student:

Tomislav Serdar

Naslov diplomskog rada:

**KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE
DUŽNOSTI**

Kolegij:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

Prof.dr.sc. Leo Cvitanović

Zagreb, lipanj 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Tomislav Serdar pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada/završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Tomislav Serdar

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la diplomski rad pod naslovom:

KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

i da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime:

Tomislav Serdar

Datum:

11.06.2024.

SAŽETAK

U ovom radu prikazana su kaznena djela protiv službene dužnosti i to kroz zakonski opis pojedinog kaznenog djela, kroz teorijski prikaz, kojim se objašnjava zakonski opis kaznenog djela te statistiku zastupljenosti te grupe kaznenih djela u ukupnom broju kaznenih djela za razdoblje koje je prikazano u analizi, kao i statistiku odluka sudova i državnih odvjetništava. Izložena je i razlika kaznenog djela protiv službene dužnosti i povrede službene dužnosti. S obzirom da je korupcija, podloga nekih kaznenih djela protiv službene dužnosti, koja se prema nekim izvorima čak i nazivaju grupom tzv. koruptivnih kaznenih djela, učinjen je i osvrt na korupciju. Analiziran je i predmet iz sudske prakse, poznat pod nazivom: "afera Bankomat" u čijem je središtu zlouporaba položaja i ovlasti te je opisano činjenično stanje te koja su kaznena djela optuženicima stavljena na teret, kao i tijek samog postupka te je problematizirano trajanje analiziranog postupka u odnosu na svrhu kažnjavanja propisanu Kaznenim zakonom i u odnosu na, u radu izložene teorije o svrsi kažnjavanja.

Ključne riječi: službena dužnost, korupcija, afera Bankomat, svrha kažnjavanja

SUMMARY

This paper presents criminal offenses against official duty through the legal description of an individual criminal offense, through a theoretical presentation, which explains the legal description of the criminal offense and the statistics of the representation of that group of criminal offenses in the total number of criminal offenses for the period presented in the analysis, as well as statistics of court decisions and state attorney's actions. The difference between a criminal act against an official duty and a violation of an official duty is also presented. Given that corruption is the basis of some criminal acts against official duty, which according to some sources are even grouped and named criminal acts of corruption, a review of the concept of corruption was also made. The case from judicial practice, known as the "ATM affair", is also analyzed, the center of which is the abuse of position and authority. The factual situation is described, which criminal offenses were defendants charged of committing, as well as the course of the procedure itself. Also, the duration of the analyzed procedure is questioned in relation to the purpose of punishment prescribed by the Penal Code and in relation to the theories about the purpose of punishment presented in the paper.

Key words: official duty, corruption, „ATM“ affair, purpose of criminal punishment

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. KAZNENO DJELO PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI I SLUŽBENIČKO KAZNENO DJELO	2
2.1. RAZLIKA.....	2
2.2. POJAM SLUŽBENE I ODGOVORNE OSOBE	3
3. KAZNENO DJELO PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI I POVREDA SLUŽBENE DUŽNOSTI.....	4
4. KORUPCIJA KAO RAZLOG PROPISIVANJA POJEDINIH KAZNENIH DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI.....	5
5. KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	9
5.1. ZLOUPORABA POLOŽAJA I OVLASTI.....	9
5.1.1. Zakonski opis, čl. 291.....	9
5.1.2. O kaznenom djelu.....	9
5.2. KORUPTIVNA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI IZ GLAVE XXVIII. KAZNENOG ZAKONA.....	11
5.2.1. Nezakonito pogodovanje	11
5.2.2. Primanje mita	12
5.2.3. Davanje mita	13
5.2.4. Trgovanje utjecajem.....	15
5.2.5. Davanje mita za trgovanje utjecajem.....	16
5.3. OSTALA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI IZ GLAVE XXVIII. KAZNENOG ZAKONA	17
5.3.1. Iznuđivanje iskaza.....	17
5.3.2. Protuzakonita pretraga	18
5.3.3. Protuzakonito oslobađanje osobe kojoj je oduzeta sloboda	19
5.3.4. Odavanje službene tajne	20

6.	SUDSKA PRAKSA	20
6.1.	PREDMET „BANKOMAT“	20
6.1.1.	Iz priopćenja Uskoka	21
6.1.2.	Optužnica i optuženici	23
6.1.3.	Tijek postupka i presuda	28
6.2.	SVRHE KAŽNJAVANJA I STATISTIKA	29
6.2.1.	Teorije o svrsi kažnjavanja.....	29
6.2.2.	Svrha kažnjavanja u hrvatskom kaznenom zakonu.....	31
6.2.3.	Statistički podaci.....	31
7.	ZAKLJUČAK.....	34
8.	LITERATURA.....	35

1. UVOD

Kaznena djela protiv službene dužnosti opisana su u glavi XXVIII. Kaznenog zakona.¹ Intencija zakonodavca pri propisivanju kaznenih djela protiv službene dužnosti je zaštita javnih ovlasti. Zakonitost u postupanju nositelja službene dužnosti, preduvjet je ostvarenja načela vladavine prava, ali i drugih načela zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske kojima se osigurava jednak položaj građana.² No, mogući počinitelji kaznenih djela protiv službene dužnosti nisu samo nositelji službenih dužnosti, kako, moguće, sugerira naziv te grupe kaznenih djela, nego i osobe kojima su povjereni poslovi pravnih osoba s javnim ovlastima, tzv. odgovorne osobe, a nekih i svi ostali građani (npr. davanje mita), što govori u prilog tezi o javnim ovlastima, a ne samom obavljanju službene dužnosti, kao objektu koji štite kaznena djela protiv službene dužnosti, jer nisu, dakle, samo nositelji službenih dužnosti subjekti koji spadaju u krug mogućih počinitelja ovih kaznenih djela. Štiteći javne ovlasti, zakonodavac štiti i pravnu državu, odnosno pravni poredak, čija se funkcionalnost očituje i u zakonitom izvršavanju javnih ovlasti. Propisivanje nekih kaznenih djela iz glave XXVIII. Kaznenog zakona, koja se mogu svrstati u grupu tzv. koruptivnih kaznenih djela, ima za svrhu i suzbijanje korupcije. Korupciju kao pojam, Kazneni zakon ne definira, ali kako se, između ostalog, navodi u literaturi, u najširem smislu može se definirati kao „svaka zlouporaba javnih ovlasti, radi ostvarivanja privatnih probitaka.“³ Radi se, dakle, o nepoželjnoj društvenoj pojavi koja narušava povjerenje građana u pravni sustav, koji zakonodavac između ostalog i propisivanjem kaznenih djela iz glave XXVIII. Kaznenog zakona želi zaštititi. U radu su prikazana kaznena djela protiv službene dužnosti, kroz zakonsku definiciju, odnosno zakonski opis pojedinog kaznenog djela protiv službene dužnosti, kroz teorijski prikaz pojedinog kaznenog djela, kojim se objašnjava zakonski opis kaznenog djela te eventualno skreće pozornost na specifičnosti pojedinog kaznenog djela protiv službene dužnosti te osvrtno na primjer iz sudske prakse u kojem je u trenutku pisanja rada donesena nepravomoćna presuda. S obzirom na dugotrajnost postupka u predmetu koji je analiziran u radu, problematiziran je odnos trajanja postupaka s propisanom svrhom kažnjavanja u Republici Hrvatskoj i teorijama o svrsi kažnjavanja koje su izložene u radu. Prikazani su i statistički podaci za kaznena djela protiv službene dužnosti, u odnosu na

¹Kazneni zakon(NN 114/22)

² Ustav Republike Hrvatske(NN 05/14)

³Cvitanović, Leo; Derenčinović, Davor; Turković, Ksenija; Vajda, Munivrana, Maja; Prtenjača, Dragičević, Marta; Maršavelski, Aleksandar; Vidlička, Roksandić, Sunčana, Kazneno pravo. Posebni dio, Zagreb, 2018., str. 407

ukupan broj kaznenih djela te odluka sudova i državnih odvjetništava. Također, u radu je učinjen osvrt na suzbijanje korupcije, odnosno korupciju, kao mogući razlog propisivanja određenih kaznenih djela protiv službenih dužnosti i na korupciju kao širi društveni fenomen te negativne posljedice korupcije i to kroz prikaz definicija iz odabrane literature te statističkih podataka vezanih uz pojavnost korupcije te percepciju građana o pojavnosti korupcije. S obzirom na važnost razlikovanja pojmova kaznenog djela protiv službene dužnosti od službeničkog kaznenog djela u prvom redu iz perspektive mogućih počinitelja, razlikovanja službene i odgovorne osobe te razlikovanja kaznenog djela protiv službene dužnosti i povrede službene dužnosti, za ukupno razumijevanje teme ovog rada, u radu je učinjen i kratak prikaz, odnosno analiza tih razlika.

2. KAZNENO DJELO PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI I SLUŽBENIČKO KAZNENO DJELO

2.1. RAZLIKA

„Pojmovi kazneno djelo protiv službene dužnosti i službeničko kazneno djelo nisu istoznačnice. O službeničkom kaznenom djelu radit će se samo ako je počinitelj kaznenog djela službena osoba.“⁴

Kod svih službeničkih kaznenih djela, počinitelj kaznenog djela dakle, mora biti službena osoba i mora biti svjestan svog službenog položaja, dok se „nezakonita postupanja odgovornih osoba kojima nije povjereno obavljanje javnih ovlasti i koje djeluju u okviru privatnog sektora, mogu podvesti pod neka druga kaznena djela iz drugih glava Kaznenog zakona.“⁵

Prema prof. Derenčinoviću, kaznena djela protiv službene dužnosti, prema formalnom kriteriju, dakle s obzirom na to tko su mogući počinitelji, moguće je podijeliti na:

Opća kaznena djela – kaznena djela koja može počinuti svatko, a ne samo službena ili odgovorna osoba (npr. davanje mita iz čl. 294. KZ).⁶

⁴ Ibid., str. 406

⁵ Ibid.

⁶ Derenčinović, Davor, Mit(o) korupciji, Zagreb, 2001., str. 243

Službenička kaznena djela – počinitelji su isključivo službene ili odgovorne osobe (npr. zlouporaba položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ, kazneno djelo primanje mita iz čl. 293. KZ).⁷

Službenička kaznena djela moguće je dalje podijeliti na:

Prava službenička kaznena djela – svojstvo službene osobe je konstitutivno obilježje zakonskog opisa, odnosno kao počinitelji tih kaznenih djela mogu se pojaviti isključivo službene ili odgovorne osobe (npr. zlouporaba položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ).⁸

Neprava službenička kaznena djela – kaznena djela koja može počinuti svatko, ali ako su počinjena od strane službene osobe, tada se radi o kvalificiranim oblicima temeljnih kaznenih djela (npr. kazneno djelo protupravnog oduzimanja slobode iz čl. 136. st. 3. KZ, povreda tajnosti pisama i drugih pošiljaka iz čl. 142. st. 3. KZ), a mogu biti propisana i kao samostalna kaznena djela (npr. pronevjera iz čl. 233. KZ).⁹

2.2. POJAM SLUŽBENE I ODGOVORNE OSOBE

Pojam službene osobe definiran je člankom 87. st. 3. KZ, koji navodi da je službena osoba državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća, arbitar, javni bilježnik i stručni radnik koji obavlja poslove iz djelatnosti socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja. Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, obavlja dužnosti povjerene osobama iz prethodne rečenice.

Pojam odgovorne osobe definiran je člankom 87. st. 6. KZ, prema kojem je odgovorna osoba fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe ili državnih tijela ili tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid., str. 243-244

3. KAZNENO DJELO PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI I POVREDA SLUŽBENE DUŽNOSTI

Za objašnjavanje pa onda i razumijevanje razlike kaznenih djela protiv službene dužnosti i povreda službene dužnosti, važno je utvrditi odnosno prikazati propise kojima su spomenuta kaznena djela odnosno povrede službene dužnosti uređeni, kao i propise kojima se utvrđuje postupak u kojem se odlučuje je li kazneno djelo počinjeno odnosno je li počinjena povreda službene dužnosti. Kao i sva ostala kaznena djela, tako su i kaznena djela protiv službene dužnosti propisana Kaznenim zakonom, a jesu li ona i počinjena, uz ispunjavanje potrebnih pretpostavki za njegovo pokretanje i vođenje, utvrđivat će se u kaznenom postupku propisanim Zakonom o kaznenom postupku¹⁰.

Povrede službene dužnosti definirane su Zakonom o državnim službenicima¹¹ i to kao lake i teške, a Zakon neke i navodi, ali uz ostavljanje mogućnosti postojanja i drugih povreda propisanih zakonom kod teških povreda, odnosno kod lakih povreda, propisanih zakonom, uredbom Vlade i pravilnikom o unutarnjem redu tijela, a Zakon o državnim službenicima, također propisuje i kazne za povrede službene dužnosti i to za lake, usmenu opomenu, pisanu opomenu te novčanu kaznu i za teže, novčanu kaznu, premještaj na drugo radno mjesto niže složenosti poslova istog stupnja obrazovanja te prestanak državne službe po sili zakona, a također propisuje i tijela za vođenje disciplinskog postupka zbog povrede službene dužnosti i određuje da o lakim povredama službene dužnosti odlučuje čelnik tijela, a o teškim povredama službene dužnosti u prvom stupnju službenički sud, a u drugom stupnju viši službenički sud, a koje sudove ustrojava Vlada Republike Hrvatske. Na sam postupak zbog povrede službene dužnosti primjenjuju se odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

Zaključno, iz propisa kojima se uređuju kaznena djela protiv službene dužnosti te kojima se uređuju povrede službene dužnosti, vidljivo je i može se zaključiti, da nije nužno da povreda službene dužnosti pa ako se radi i o teškoj povredi službene dužnosti, predstavlja kazneno djelo protiv službene dužnosti. S druge strane, kako je to propisano Zakonom o državnim službenicima, počinjenje kaznenog djela koje predstavlja zapreku za prijam u državnu službu,

¹⁰ Zakon o kaznenom postupku(NN80/22)

¹¹ Zakon o državnim službenicima(NN141/22)

kao i osuda na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci za počinjeno kazneno djelo, predstavljat će razlog za prestanak državne službe po sili zakona.

4. KORUPCIJA KAO RAZLOG PROPISIVANJA POJEDINIH KAZNENIH DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

Riječ korupcija dolazi od latinske riječi „*corruptio*“: pokvarenost, podmićivanje, a sam pojam korupcije, moguće je definirati na više načina. Kao što je u uvodu spomenuto, Kazneni zakon ne navodi definiciju korupcije, no propisivanjem određenih kaznenih djela čiji zakonski opisi sadrže radnje koje se mogu smatrati korupcijom, zakonodavac propisanom kaznom, kroz generalnu prevenciju, želi odvratiti potencijalne počinitelje od počinjenja kaznenog djela, time i počinjenja korupcije i na taj način nastoji spriječiti, odnosno izbjeći negativne posljedice radnji koje su obilježje zakonskog bića kaznenog djela, a koje se mogu smatrati korupcijom, dakle spriječiti i korupciju, a ako kazneno djelo bude počinjeno, po okončanju kaznenog postupka i po pravomoćnoj presudi te izrečenom kaznom počinitelju za počinjeno kazneno djelo, izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela i stav o neprihvatljivosti koruptivnih radnji te ostvariti pravednost i zaštititi vladavinu prava.

U pregledanim izvorima, korupcija se u jednom od mogućih načina definiranja i to u širem smislu, odnosi na svako odstupanje od postavljenih normi odnosno zloupotrebu javnih ili službenih ovlasti s ciljem ostvarivanja osobnih probitaka ili probitaka povezanih osoba, bilo da se radi o javnom ili privatnom sektoru.¹² U užem smislu, prema definiciji prof. Derenčinovića, korupcija je proces u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava.¹³ Neke od drugih prihvaćenih definicija korupcije su: korupcija je zlouporaba povjerenih ovlasti za privatnu korist; korupcija je devijantno ponašanje djelatnika javne uprave (izabranih ili imenovanih) koje nije u skladu s njihovim zadacima po službenoj dužnosti, a primjenjuje se u

¹² Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, <https://mpu.gov.hr/korupcija/>

¹³ Derenčinović, Davor, op. cit. (bilj.6), str. 42

cilju stjecanja privatnog bogatstva ili statusa pojedinca, uže obitelji ili povezane grupe ljudi.¹⁴ Uobičajenim definiranjem korupcija je određena kao: traženje ili primanje izravno ili neizravno, javnog dužnosnika ili osobe koja obavlja javnu funkciju, bilo kakve novčane vrijednosti, ili druge povlastice, kao što je dar, usluga, obećanje ili pogodovanje za njega ili neku drugu osobu, u razmjenu za neki akt ili propust u obavljanju javne dužnosti; ponuda ili jamčenje, neposredno ili posredno, javnom dužnosniku ili osobi koja obavlja javnu funkciju, bilo kakve novčane vrijednosti ili druge povlastice, kao što je dar, usluga, obećanje ili pogodovanje za njega ili neku drugu osobu ili jedinicu, u razmjenu za neki akt ili propust u vršenju javne dužnosti, akt ili propust u obavljanju svojih dužnosti od strane javnog dužnosnika ili osobe koja vrši javnu funkciju u svrhu dobivanja nezakonite pogodnosti za njega ili treću stranu, zloupotreba ili pridobivanje imovine koje se izvodi iz nekog akta; sudjelovanje kao pokretač, supokretač, sudionik ili pomagač ili prikrivač nakon počinjenog djela, ili na bilo koji način, u zamjenu za uzvrat ili u očekivanju uzvrata, za svake suradnje ili zavjere da bi se počinilo neko djelo koje je kažnjivo.¹⁵

Korupcija kao društvena pojava, promatrana izvan konteksta kaznenog prava, odnosno kaznenog zakonodavstva, koje je usmjereno na odvratanje od počinjenja odnosno kažnjavanje u slučaju počinjenja kaznenog djela, moguća je u različitim područjima društvenog života i djelatnosti, odnosno društvene stvarnosti, kao što su politika, školstvo, zdravstvo, pravosuđe, gospodarstvo i dr., s izrazito negativnim posljedicama i to i stvarnim, prvenstveno kroz snižavanje razine efikasnosti u obavljanju tih djelatnosti, što se pak odražava na gospodarski razvoj i napredak društva i države, a posljedično život građana čini lošijim, ali i negativnim posljedicama na stav građana o državi i pravnom poretku koji će se očitovati u smanjenju povjerenja građana u društveni poredak i državu, ako je percepcija građana o postojanju korupcije prisutna. Od 1995. godine Transparency International objavljuje Indeks percepcije korupcije koji na godišnjoj razini rangira zemlje po njihovoj percipiranoj razini korupcije u javnom sektoru, u skladu sa stručnim procjenama i istraživanjima javnog mnijenja. Indeks rangira 180 zemalja na skali od 100 (bez korupcije) do 0 (visoka korumpiranost). Indeks percepcije korupcije temelji se na uobičajenoj definiciji korupcije kao “zloupotrebe javnih ovlasti radi osobne koristi”, čime se istraživana korupcija ograničuje na javni i državni sektor.

¹⁴ Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, op. cit. (bilj.12)

¹⁵ Kregar, Josip, Financijska praksa, 1997., 21(5-6), str. 894.

Indeks se sastoji od dvije skupine podataka: anketnog istraživanja stavova poslovnih ljudi i procjena i percepcija eksperata za pojedine zemlje.

Hrvatska se 2012. godine po Indeksu percepcije korupcije (IPK) nalazila na 62. mjestu s ocjenom 46, što je i dalje ispod prolazne ocjene 50 kao i ispod prosjeka Europske unije od 63,6. 2013. godine Hrvatska se nalazila na 57. mjestu s 48 bodova, što je za 5 mjesta bolje nego 2012. 2014. godine Hrvatska se s istom ocjenom 48 nalazi na 61. mjestu što je za 4 mjesta lošije nego prošle godine. Indeks 2015. postavlja Hrvatsku na 50. mjesto (51 bod) u skupinu nekorumpiranih država. 2016. godine, Hrvatska se nalazi na 55. mjestu sa 49 bodova te se tim padom bodova penje na ljestvici za 5 mjesta. 2017. godine Hrvatska zadržava isti broj bodova, 49, te se nalazi na 57. mjestu. Sljedeće, 2018. godine, postiže 48 bodova i 60. je na ljestvici. U 2019. godini Hrvatska je imala 47 bodova i nalazila se na 63. mjestu. Prema posljednjem dostupnom mjerenju, koje je objavila udruga Transparency International iz Berlina, dakle za 2022. godinu, Hrvatska je napredovala za 3 boda, s 47 na 50, te se nalazi na 57. mjestu od 180 država svijeta. Hrvatska se prema istom izvješću nalazi skoro na začelju Europske unije, a lošije su Rumunjska s 46, Bugarska s 43 i Mađarska s 42 boda. Prosjek članica Europske unije je 64. Mjerenje korupcije indeksom percepcije tijekom duljeg razdoblja znatno je pridonijelo prepoznavanju korupcije kao važnoga društvenog problema, te usmjerilo pozornost međunarodnih institucija i domaćih aktera, posebice medija i organizacija nevladinog sektora na nju. Indeks pokušava dokumentirati stanje korupcije u javnom sektoru, povećava svijest javnosti o tom problemu, te upućuje na potrebu izrade i provedbe mjera za suzbijanje korupcije.¹⁶

Upravo stoga, što ne postoji univerzalna definicija korupcije i što se korupcija pojavljuje u različitim oblicima i različitim područjima društvenog života i djelatnosti, borba protiv korupcije mora biti sustavna aktivnost kojom će se baviti različita državna tijela u okviru svojih nadležnosti te civilno društvo i mediji, kroz edukaciju i informiranje javnosti o štetnosti korupcije, ali i kroz suradnju s državnim tijelima te ukazivanju nadležnim državnim tijelima na pojavu korupcije, odnosno i sumnje na korupciju.

Konačno, osim što je borba protiv korupcije i sprječavanje korupcije obveza Republike Hrvatske, a što proizlazi, između ostalog, iz Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije koja utvrđuje niz pravila za sprječavanje korupcije te preporuča promicanje transparentnosti i

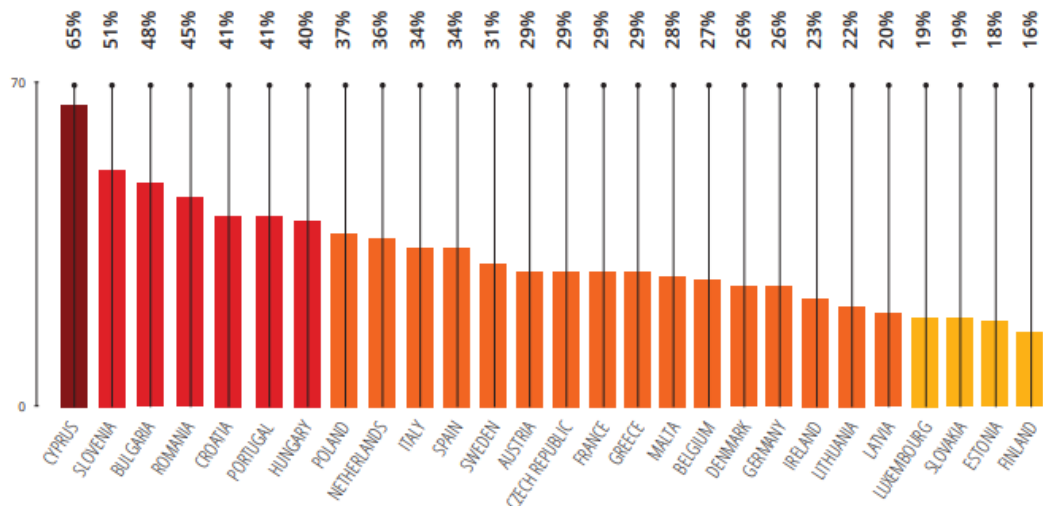
¹⁶<https://transparency.hr/>

odgovornosti u upravljanju javnim financijama i pravila kojima se osigurava neovisnost pravosuđa¹⁷, kao i iz relevantnih dokumenata Vijeća Europe i Europske unije, dobrodošla je, ako ne i nužna, aktivnost civilnog društva i medija. Odgovornost za uspješnu borbu protiv korupcije je i na građanima kao pojedincima, koji su često svjedoci koruptivnih radnji, pogotovo kao zaposlenici ili bivši zaposlenici različitih državnih tijela, organizacija i društava i koji u svojstvu „zviždača“ mogu prijaviti nelegalno postupanje odgovornim osobama odnosno nadležnim tijelima državne vlasti i koji su iz tog razloga, prepoznati kao važan „partner“ državnih vlasti u borbi protiv korupcije, zbog čega suvremena zakonodavstva pa tako i zakonodavstvo Republike Hrvatske prepoznaju njihov položaj te im se jamči zaštita. Da je tome tako, govori i donošenje Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, popularno zvan i „Zakon o zviždačima“ 2019. godine te novog koji je stupio na snagu u travnju 2022. godine.¹⁸ Novi je donesen zbog potrebe usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, odnosno usklađivanja i harmonizacije s Direktivom EU 2019/1937.¹⁹ Osim toga, zaštita osoba koje u dobroj vjeri prijave korupciju u RH propisana je u dijelovima sljedećih zakona: Čl.131. Kaznenog zakona, čl. 117. Zakona o radu, čl. 32. Zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, čl. 25. Zakona o zaštiti tajnosti podataka, čl. 43. Zakona o sustavu unutarnjih kontrola u javnom sektoru, čl. 14.a Zakona o državnim službenicima.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/united-nations-convention-against-corruption.html>

¹⁸ Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti(NN46/2022)

¹⁹ Direktiva (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i vijeća o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije od 23. listopada 2019. godine

Slika 1: Global corruption barometer european union 2021 citizens' views and experiences of corruption – transparency international

5. KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

5.1. ZLOUPORABA POLOŽAJA I OVLASTI

5.1.1. Zakonski opis, čl. 291.

(1) Službena ili odgovorna osoba koja iskoristi svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi dužnost pa time sebi ili drugoj osobi pribavi korist ili drugome prouzroči štetu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

5.1.2. O kaznenom djelu

Zlouporaba položaja i ovlasti je temeljno kazneno djelo protiv službene dužnosti. Iako zakonski tekst ne navodi odredbu koja bi izričito upućivala na odnos supsidijarnosti kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti prema drugim kaznenim djelima protiv službene dužnosti, tzv. formalna supsidijarnost, odnosno klauzula supsidijarnosti, tumačenjem zakonskog teksta,

odnosno zakonskih opisa kaznenih djela može se zaključiti da je kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti supsidijarno ostalim kaznenim djelima iz glave XXVIII KZ, a to znači da će se „o zloporabi položaja i ovlasti raditi samo ako u konkretnom slučaju nisu ispunjena obilježja bića nekog drugog kaznenog djela ove glave s kojim će ovo kazneno djelo biti u prividnom stjecaju.“²⁰

Prema zakonskom opisu, može ga počiniti samo osoba koja ima svojstvo službene ili odgovorne osobe, a radi se o materijalnom kaznenom djelu koje je dovršeno, pribavljanjem koristi sebi ili drugoj osobi ili prouzročenjem štete drugome, poduzimanjem jedne od radnji koje propisuje zakon, a koje radnje zakon alternativno određuje, dakle, iskorištavanjem svog položaja i ovlasti koje je najčešće u sudskoj praksi, u kojem slučaju osoba ostaje unutar granica ovlasti koje su propisane ili svojstvene funkciji koju obnaša, ali ih koristi na protupravan način; prekoračenjem granica svojih ovlasti, u kojem slučaju izlazi izvan granica svojih ovlasti prisvajajući ovlasti višeg tijela, ali i nižeg tijela kad suprotno interesima službe i samovlasno obavi radnju iz nadležnosti nižeg tijela, nadalje, kad prisvoji ovlasti nekog drugog nadležnog tijela, odnosno kad poduzme radnju bez posebnog ovlaštenja, kad mu je takvo ovlaštenje potrebno, a koje granice će radi potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja biti predmet utvrđivanja u kaznenom postupku; konačno, neobavljanjem dužnosti, odnosno propuštanjem poduzimanja službene radnje koju je osoba bila dužna poduzeti. Poduzimanjem radnje, a izostankom posljedica koje zakon, također alternativno, navodi, radit će se o kažnjivom pokušaju. Kazneno djelo ima i kvalificirani oblik propisan u čl. 291. st. 2., za slučaj kad je njime pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta, a sukladno tome propisan je viši opći i posebni minimum i maksimum kazne zatvora.

²⁰ Cvitanović L., op. cit. (bilj. 3), str. 408.

5.2. KORUPTIVNA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI IZ GLAVE XXVIII. KAZNENOG ZAKONA

5.2.1. Nezakonito pogodovanje

5.2.1.1. Zakonski opis, čl. 292.

(1) Službena ili odgovorna osoba koja na temelju sporazuma pogoduje jednom od gospodarskih subjekata prilagođavanjem uvjeta javne nabave ili sklopi ugovor s ponuditeljem čija je ponuda u suprotnosti s uvjetima iz dokumentacije za nadmetanje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se službena ili odgovorna osoba koja iskoristi položaj ili ovlast pogodovanjem u davanju, preuzimanju ili ugovaranju poslova za svoju djelatnost ili djelatnost osoba s kojima je interesno povezana.

5.2.1.2. O kaznenom djelu

Kazneno djelo nezakonitog pogodovanja je pravo službeničko kazneno djelo, jer je svojstvo službene osobe konstitutivno obilježje zakonskog opisa iz st.1, čl.292 KZ, odnosno kao počinitelji tih kaznenih djela mogu se pojaviti isključivo službene ili odgovorne osobe. Djelo postoji poduzimanjem svakog postupka kojim se ide u prilog jednom od gospodarskih subjekata u postupku javne nabave.²¹ Javna nabava u smislu Zakona o javnoj nabavi²² je nabava putem ugovora o javnoj nabavi robe, radova ili usluga koje obavlja jedan ili više naručitelja od gospodarskih subjekata koje su ti naručitelji odabrali, bez obzira na to jesu li roba, radovi ili usluge namijenjene javnoj svrsi. Zakonom o javnoj nabavi utvrđuju se pravila o postupku javne nabave koji provodi javni ili sektorski naručitelj ili drugi subjekt u slučajevima određenim zakonom, radi sklapanja ugovora o javnoj nabavi robe, radova ili usluga, okvirnog sporazuma te provedbe projektnog natječaja. Stavkom 2, čl.292 KZ, nastoji se zaštititi pravilno i zakonito obavljanje službene dužnosti osoba na određenom službenom položaju ili ovlasti.²³ Radnja

²¹ Pavlović, Šime, Kazneni zakon, Rijeka, 2015., str. 1236

²² Zakon o javnoj nabavi(NN114/22)

²³ Pavlović, Šime, op. cit. (bilj.21), str. 1237

počinjenja iz zakonskog opisa, alternativno je određena kao iskorištavanje položaja ili ovlasti. Kazneno djelo u sebi ne sadrži namjeru stjecanja koristi ili prouzročenja štete pa se radi o deliktu apstraktnog ugrožavanja, a takvim je kaznenim djelima svojstveno da na tipičan način izazivaju konkretnu opasnost, iako takva konkretna opasnost nije njihovo obilježje, ona su formalna kaznena djela jer se kod njih kažnjava isključivo radnja.²⁴

5.2.2. Primanje mita

5.2.2.1. Zakonski opis, čl. 293.

(1) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi mito, ili koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi mito, ili koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili za drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Službena ili odgovorna osoba koja nakon obavljanja, odnosno neobavljanja službene ili druge radnje navedene u stavku 1. i 2. ovoga članka, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi mito, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

5.2.2.2. O kaznenom djelu

Kazneno djelo primanja mita se može pojaviti u tri osnovna oblika, kao pravo pasivno podmićivanje (st. 1.), nepravo pasivno podmićivanje (st. 2.) i naknadno pasivno podmićivanje (st. 3.). Pravo pasivno podmićivanje je i najteži oblik kaznenog djela primanja mita. Radnja pasivnog podmićivanja sastoji se u tome da počinitelj, bio on službena ili odgovorna osoba: zahtijeva mito, primi mito, prihvati ponudu mita, prihvati obećanje mita. S druge strane, službena ili odgovorna osoba u granicama svoje ovlasti obavi službenu radnju koju ne bi smjela obaviti, obavi drugu radnju koju ne bi smjela obaviti, ne obavi službenu radnju koju bi morala obaviti, ne obavi drugu radnju koju bi morala obaviti.²⁵

²⁴ Novoselec, Petar, *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2009., str. 151

²⁵ Cvitanović L., *op. cit.* (bilj. 3), str. 415

Nepravo pasivno podmićivanje iz st. 2. KZ je kad službena ili odgovorna osoba zahtijeva ili primi mito, ili prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti.²⁶

Naknadno pasivno podmićivanje je oblik, kod kojeg radnji primanja mita prethodi obavljanje odnosno neobavljanje službene ili druge radnje. Po toj odredbi se kažnjava počinitelj koji nakon obavljanja odnosno neobavljanja službene ili druge radnje, zahtijeva ili primi mito. Kod ovog oblika podmićivanja, ne postoji uzajamna veza između obavljene ili neobavljene službene radnje i zahtijevanja ili primanja mita, no veza postoji u tome što se naknadno zahtijeva ili primi dar u svezi s vršenjem službe.²⁷

Kazneno djelo primanja mita je posebno kazneno djelo (*delictum proprium*), odnosno može ga počiniti samo službena ili odgovorna osoba. U slučaju primanja mita ili primanja obećanja mita, osoba koja je dala ili obećala mito odgovarat će kao počinitelj davanja mita iz čl. 243. KZ, a ne kao sudionik (poticatelj) u službeničkom kaznenom djelu primanja mita. Valja naglasiti kako za kazneno djelo primanja mita, neće odgovarati sve službene i odgovorne osobe, već samo one na koje se ne primjenjuju posebne odredbe kao što su primanje mita u gospodarskom poslovanju iz čl. 252. KZ. Također, ni osobe navedene u čl. 251. KZ (vjerovnik ili član odbora vjerovnika, stečajni upravitelj) neće se smatrati odgovornom osobom u smislu čl. 293. KZ, stoga u tom smislu neće biti obuhvaćen kaznenim djelom. U ovom kaznenom djelu moguće je sudioništvo. Svaki posrednik između onog tko je podmitio i podmićenog je pomagač u osnovnom djelu i za njega vrijede zakonske odredbe o akcesornosti sudioništva. Kazneno djelo primanja mita je formalno kazneno djelo, a koje je dovršeno te proizvodi pravne učinke od trenutka sklapanja izričitog ili prešutnog sporazuma onog tko podmićuje i podmićenog. Primanje mita iscrpljuje se u samom poduzimanju radnje. Pritom je važno naglasiti da je djelo dovršeno bez obzira na to je li odgovorna ili službena osoba poduzela određenu službenu radnju zbog koje je mito dano, zahtijevano ili obećano.

5.2.3. Davanje mita

²⁶ Ibid., str. 415-416

²⁷ Ibid., str. 416

5.2.3.1. Zakonski opis, čl. 294.

(1) Tko službenoj ili odgovornoj osobi ponudi, dade ili obeća mito namijenjeno toj ili drugoj osobi da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti, ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko službenoj ili odgovornoj osobi ponudi, dade ili obeća mito namijenjeno toj ili drugoj osobi da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti, ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Počinitelj kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka koji je dao mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe i prijavio djelo prije njegova otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno, može se osloboditi kazne.

5.2.3.2. O kaznenom djelu

Davanje mita pojavljuje se u dva oblika, kao pravo aktivno podmićivanje (st. 1.) i kao nepravo aktivno podmićivanje (st. 2.).²⁸

Osnovni oblik kaznenog djela davanja mita je pravo aktivno podmićivanje, a sastoji se u nuđenju, davanju ili obećanju mita službenoj ili odgovornoj osobi da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti, odnosno u posredovanju pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe.²⁹ Nepravo aktivno podmićivanje, drugi je mogući oblik, kojeg zakonodavac blaže tretira. Radi se o situacijama u kojima je do nedopuštene razmjene došlo u vezi sa službenom ili drugom radnjom koja se ionako morala obaviti ili se nije smjela obaviti. Da bi se radilo o kaznenom djelu davanju mita, osoba kojoj se mito daje, nudi ili obećava mora imati svojstvo službene ili odgovorne osobe. Za te pojmove vrijedi *mutatis mutandis* sve što je navedeno uz kazneno djelo primanja mita. Počinitelj kaznenog djela davanja mita mora biti svjestan da se radi o osobi s takvim svojstvom.³⁰ Teškoće u otkrivanju koruptivnih kaznenih djela zakonodavac je nastojao umanjiti propisivanjem fakultativnog oslobođenja od kazne počinitelja koji je dao mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe i prijavio djelo prije njegova

²⁸ Ibid., str. 420

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid., str. 421-422

otkrivanja ili saznanja da je djelo otkriveno. U ovom slučaju radi se o neskrivljenom davanju mita pri čemu „neskrivljenost“ valja shvatiti samo uvjetno s obzirom na to da st. 3. ne isključuje krivnju već samo, pod određenim uvjetima, izricanje kazne.³¹ Davanje mita nije službeničko kazneno djelo, jer ga može počinuti bilo koja osoba koja službenu ili odgovornu osobu navede da se ogriješi o službu.

5.2.4. Trgovanje utjecajem

5.2.4.1. Zakonski opis, čl. 295.

(1) Tko iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Tko zahtijeva ili primi mito, ili prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti, ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Tko zahtijeva ili primi mito, ili tko primi ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

5.2.4.2. O kaznenom djelu

Kazneno djelo trgovanja utjecajem je inkriminacija zabranjenih intervencija kod nadležne službene osobe u interesu neke treće osobe.³² Kazneno djelo iz st. 1., sastoji se u iskorištavanju svog službenog ili društvenog položaja ili utjecaja da bi se posredovalo da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti. Djelo je dovršeno čim je poduzeta radnja posredovanja.³³ Kazneno djelo opisano u st. 2. je slučaj pravog pasivnog podmićivanja u protuzakonitom posredovanju.³⁴

³¹ Ibid., str. 422

³² Pavlović, Šime, op. cit. (bilj.21), str.1252

³³ Ibid., str. 1253

³⁴ Ibid.

Odnosi se dakle na posredovanje radi obavljanja nezakonite radnje uz mito kao sastavni dio te inkriminacije.³⁵ Kazneno djelo opisano u st. 3. je slučaj nepravog pasivnog podmićivanja u protuzakonitom posredovanju.³⁶ Djelo čini tko zahtijeva ili primi mito, ili tko primi ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti. Djelo iz st. 1. dovršeno je poduzimanjem radnje posredovanja, neovisno je li očekivani utjecaj sa željenim rezultatom obavljen.³⁷ Djela iz st. 2. i 3. su dovršena poduzimanjem bilo koje radnje pasivnog podmićivanja neovisno je li posredovanje poduzeto.³⁸ Razlika ovog djela prema kaznenom djelu davanja mita je što kod ovog kaznenog djela počinitelj ne daje službenoj osobi mito, već samo na nju utječe svojim ugledom, položajem i autoritetom, a od djela primanja mita, u tome što počinitelj ovog kaznenog djela ne prima mito kako bi obavio ili propustio obaviti neku službenu radnju, već zato da bi utjecao na neku drugu službenu osobu da ona to obavi.³⁹

5.2.5. Davanje mita za trgovanje utjecajem

5.2.5.1. Zakonski opis, čl. 296.

(1) Tko drugome ponudi, obeća ili dade mito, namijenjeno toj ili drugoj osobi, da iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko drugome ponudi, obeća ili dade mito, namijenjeno toj ili drugoj osobi, da iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Počinitelj kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka koji je dao mito na zahtjev osobe iz članka 295. ovoga Zakona i prijavio djelo prije njegova otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno, može se osloboditi kazne.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., str. 1252

5.2.5.2. *O kaznenom djelu*

Kazneno djelo davanja mita za trgovanje utjecajem iz stavka 1. i stavka 2. članka 295. Kaznenog zakona, predstavlja tzv. aktivno protuzakonito posredovanje.⁴⁰ Stavkom 2., propisana je blaža kazna, radi se o blažem kaznenom djelu, slučaju nepravog aktivnog podmićivanja u protuzakonitom posredovanju, kod kojeg se očekuje da se obavi radnja koja bi se morala obaviti, odnosno ne obavi radnja koja se ionako ne bi smjela obaviti.⁴¹ Oba djela i iz stavka 1 i iz stavka 2 su dovršena poduzimanjem bilo koje radnje aktivnog podmićivanja, neovisno je li posredovanje poduzeto.⁴² Počinitelj kaznenog djela može biti bilo koja osoba, iako je to uglavnom osoba za čiju korist ili u čije ime se posreduje.⁴³ Ako osoba za čiju korist ili u čije ime se posreduje potiče drugu osobu na izvršenje radnje počinjenja, odgovarat će kao poticatelj.⁴⁴ Stavkom 3., uređen je slučaj tzv. djelotvornog kajanja, preduvjet za to je da davatelj mito nije dao na vlastitu inicijativu, već na zahtjev te da je djelo prijavio prije nego je otkriveno ili prije nego je saznao da je ono otkriveno.⁴⁵

5.3. OSTALA KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI IZ GLAVE XXVIII. KAZNENOG ZAKONA

5.3.1. Iznudivanje iskaza

5.3.1.1. *Zakonski opis, čl. 297.*

(1) Službena osoba koja pri ovlaštenom saslušanju uporabi silu, prijetnju ili drugo nedozvoljeno sredstvo ili način s ciljem da drugi dade ili se suzdrži od davanja iskaza ili druge izjave, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako su počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka prouzročene osobito teške posljedice za osumnjičenika, okrivljenika ili optuženika u kaznenom postupku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

⁴⁰ Ibid., str. 1254

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid., str. 1255

5.3.1.2. *O kaznenom djelu*

Radnja počinjenja kaznenog djela iznuđivanja iskaza, sastoji se u uporabi sile, prijetnje ili drugog nedozvoljenog sredstva ili načina s ciljem da se od osobe koja je podvrgnuta ovlaštenom saslušanju iznudi iskaz ili druga izjava odnosno suzdržavanje od davanja iskaza ili druge izjave. Za postojanje djela je nebitno u kojem je obliku izjava dana i je li na njoj utemeljena odluka.⁴⁶ Počinitelj kaznenog djela može biti svaka službena osoba ovlaštena saslušavati ili ispitivati drugu osobu u svojstvu službene osobe.⁴⁷ Radi se dakle o posebnom kaznenom djelu, *delictum proprium*, kod kojeg je određeno svojstvo počinitelja, u ovom slučaju službena osoba, odlučujuće za krug mogućih počinitelja i bude istaknuto u zakonskom opisu kaznenog djela. Kazneno djelo je dovršeno čim službena osoba upotrijebi silu, prijetnju ili drugo nedozvoljeno sredstvo ili način s ciljem davanja ili suzdržavanja od davanja iskaza ili druge izjave osobe pri ovlaštenom ispitivanju. U stavku 2, propisan je kvalificirani oblik kaznenog djela iznuđivanja iskaza, u slučaju kad su osumnjičeniku, okrivljeniku ili optuženiku u kaznenom postupku počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1 prouzročene osobito teške posljedice. Pod osobito teškim posljedicama smatra se osuda nedužne osobe, višemjesečno neopravdano zadržavanje u istražnom zatvoru, prouzročenje imovinske štete velikih razmjera itd.⁴⁸

5.3.2. Protuzakonita pretraga

5.3.2.1. *Zakonski opis, čl. 298.*

(1) Službena osoba koja u obavljanju službe ili odgovorna osoba koja u obavljanju javne ovlasti protuzakonito obavi pretragu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

5.3.2.2. *O kaznenom djelu*

Pretraga je dokazna radnja propisana Zakonom o kaznenom postupku. Zakon o kaznenom postupku definira pretragu kao istraživanje predmeta pretrage uporabom osjetila i njihovih pomagala, pod uvjetima i na način propisanim Zakonom o kaznenom postupku i drugim propisima(čl. 240.st 1. ZKP) Pretraga doma i drugih prostora, sredstva prijevoza i druge pokretne stvari te osobe, poduzima se radi pronalaženja

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid., str. 1256

⁴⁸ Ibid.

počinitelja kaznenog djela, predmeta ili tragova važnih za kazneni postupak, kad je vjerojatno da se oni nalaze u određenom prostoru, kod određene osobe ili na njezinom tijelu. Članak 241. st. 1. ZKP-a, određuje da se pretraga osobe mora provoditi na način kojim se čuva dostojanstvo osobe koja se pretražuje. Pretraga doma i drugih prostora se mora provoditi tako da se što manje remeti kućni red i uznemiruju građani. (čl. 241. st. 2. ZKP). Radnju kaznenog djela ostvaruje službena osoba tijekom obavljanja službe ili odgovorna osoba u obavljanju javne ovlasti te se dakle radi o posebnom kaznenom djelu, *delictum proprium*, kod kojeg je određeno svojstvo počinitelja, u ovom slučaju službena osoba ili odgovorna osoba, odlučujuće za krug mogućih počinitelja. Djelo ne postoji ako ga je počinila druga osoba ili je počinjeno izvan službe.⁴⁹ Namjera obuhvaća i spoznaju o protuzakonitosti pretrage te da se obavljanje takve pretrage hoće ili se na nju pristaje.⁵⁰

5.3.3. Protuzakonito oslobađanje osobe kojoj je oduzeta sloboda

5.3.3.1. Zakonski opis, čl. 299.

(1) Službena osoba koja protuzakonito oslobodi osobu kojoj je oduzeta sloboda ili joj pomogne u bijegu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

5.3.3.2. O kaznenom djelu

Protuzakonito oslobađanje osobe kojoj je oduzeta sloboda je posebno kazneno djelo, *delictum proprium*, kod kojeg je određeno svojstvo počinitelja, u ovom slučaju svojstvo službene osobe, odlučujuće za krug mogućih počinitelja i bude istaknuto u zakonskom opisu kaznenog djela. Radnja počinjenja je alternativno određena, djelo dakle čini službena osoba koja protuzakonito oslobodi osobu kojoj je oduzeta sloboda ili joj pomogne u bijegu. Protuzakonito oslobađanje, označava radnju puštanja na slobodu osobe kojoj je oduzeta sloboda. Mora se raditi o slučaju oslobađanja kad za to nisu ispunjeni uvjeti.⁵¹ Pomaganje u bijegu obuhvaća bilo koju radnju kojom se osobi kojoj je oduzeta sloboda omogućuje bijeg.⁵² Kazneno djelo je dovršeno ostvarenjem protuzakonita bijega, tj. kad se zatvorenik domogne slobode, kad je prestala

⁴⁹ Ibid., str. 1258

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., str. 1260

⁵² Ibid.

prinudna vlast nad njim kao zatvorenikom ili osobom kojoj je na zakonit način oduzeta sloboda, neovisno o tome koliko je dugo osoba ostala na slobodi.⁵³

5.3.4. Odavanje službene tajne

5.3.4.1. Zakonski opis, čl. 300.

(1) Tko neovlašteno drugome priopći, preda ili na drugi način učini pristupačnim podatke koji su službena tajna, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Nema kaznenog djela ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno u pretežito javnom interesu.

5.3.4.2. O kaznenom djelu

Kod kaznenog djela odavanja službene tajne, potrebno je prvotno dakle utvrditi, predstavlja li podatak koji je neovlašteno priopćen, predan ili učinjen dostupnim drugome službena tajna. Odredba Kaznenog zakona, čl.87. st. 13., navodi da je službena tajna podatak koji je prikupljen i koristi se za potrebe tijela javne vlasti, a koji je zakonom, drugim propisom ili općim aktom nadležnog tijela donesenim na temelju zakona proglašen službenom tajnom. Sama radnja počinjenja je alternativno određena te se djelo čini priopćenjem, predajom ili svakim drugim načinom činjenja pristupačnim podataka koji su službena tajna.⁵⁴ Kazneno djelo dovršeno je kad su podaci, koji su službena tajna neovlašteno priopćeni, predani ili na drugi način učinjeni pristupačnim.⁵⁵ Za djelo se traži namjera, počinitelj mora biti svjestan svoje radnje, a mora znati i da su podaci proglašeni službenom tajnom.⁵⁶ Stavak 2 predstavlja poseban razlog isključenja protupravnosti, ako je djelo počinjeno u pretežito javnom interesu.

6. SUDSKA PRAKSA

6.1. PREDMET „BANKOMAT“

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., str. 1261

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid., 1262

Tzv. afera Bankomat počela je koncem 2009. i početkom 2010. uhićenjima J.P., I.S., M.K., B.Š., O.B., S.G., I.G., S.Č., D.Č. te G.J. i G.J. ml., za koju javnost saznaje iz medijskih natpisa i izvještaja. Kako će se pokazati kasnije, u smislu trajanja kaznenog postupka koji će uslijediti, radi se o slučaju bez presedana, za koji u trenutku pisanja rada, još ne postoji pravomoćna presuda. Prvobitnom USKOK-ovom optužnicom podignutom u srpnju 2010. J.P., I.S. i M.K. teretili su se da su se kao čelni ljudi HPB-a udružili u zločinačku grupu, kazneno djelo iz KZ-a 110/97 čl.333 st.1., prema kojem: Tko organizira grupu ljudi ili na drugi način povezuje u zajedničko djelovanje tri ili više osoba koja ima za cilj počinjenja kaznenih djela za koje se po zakonu može izreći tri godine zatvora ili teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, u sklopu koje su ostalim optuženicima izdavali kredite koji su se razlikovali od ostalih kredita iz ponude banke te da su kao odgovorne osobe s ciljem da sebi i drugome pribave znatnu imovinsku korist, iskoristili svoj položaj i nisu obavili dužnost i da je kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a da su postupali s ciljem pribavljanja takve koristi. USKOK je tvrdio da je takvim poslovanjem HPB oštećen za oko 255 milijuna kuna. Na spisu se izmijenilo troje sudaca. Tijekom proteklih godina, obrane su osporavale zakonitost dokaza, tražile izdvajanje pojedinih dokaza kao nezakonitih, nova knjigovodstveno -financijska vještačenja, izuzeća sudaca, tužitelja, otkazivale su se punomoći odvjetnicima. Osim za odobravanje štetnih kredita, USKOK je čelnike HPB-a teretio i da su krivotvoreći poslovne rezultate, odobravali isplatu bonusa.⁵⁷ Istraga protiv J.P., bivšeg šefa te državne banke i ostalih optuženika pokrenuta je dakle, još krajem 2009. Nakon dugotrajnog postupka, u svibnju 2023., na Županijskom sudu u Zagrebu donesena je oslobađajuća presuda.

6.1.1. Iz priopćenja Uskoka

USKOK je, nakon provedene istrage, pred Županijskim sudom u Zagrebu podigao optužnicu protiv desetorice hrvatskih državljana J. P., I. S., M.K., B. Š., O. B., I. G., S. Č., D. Č., G. J. i G. J. ml. te hrvatskog državljanina koji ima i državljanstvo Bosne i Hercegovine S. G. zbog počinjenja kaznenih djela udruživanja za počinjenje kaznenih djela, zlouporabe položaja i ovlasti, poticanja na zlouporabu položaja i ovlasti te pranja novca. (8. 7. 2010.)⁵⁸

Optužnicom se J. P. teretio da je, od 2005. godine do 12. kolovoza 2009., u Zagrebu, kao predsjednik uprave Hrvatske poštanske banke (HPB), organizirao grupu koju su sačinjavali on

⁵⁷ [https://www.vecernji.hr/vijesti/oslobodeni-u-aferi-bankomat-sve-je-pocelo-jos-2009-tek-danas-donesena-nepravomocna-presuda-1677095](https://www.vecernji.hr/vijesti/oslobodeni-u-afери-bankomat-sve-je-pocelo-jos-2009-tek-danas-donesena-nepravomocna-presuda-1677095)

⁵⁸ <https://uskok.hr/hr/priopcenja/podignuta-optuznica-u-predmetu-bankomat>

i član uprave I. S. i financijski direktor M. K., nakon čega su u dogovoru i u korist pojedinih klijenata banke, odobrali kredite koji po iznosu, namjeni osiguranja, visini kamatne stope, visini naknade i vremenu počeka odstupaju od uobičajenih kredita u ponudi Banke za građane i pravne osobe. U ostvarenju tog cilja nalagali su sektorima i podružnicama HPB-a da prijedloge za odobrenje takvih plasmana, bez obzira na rizik, kreditnu sposobnost tražitelja te bez adekvatnih instrumenata osiguranja povrata plasmana, upućuju na Upravu banke i potom su posebnim odlukama odobrali potpuno i djelomično nenadoknadive kreditne plasmane. Okrivljenici J. P., I. S. i M. K. se nadalje posebno terete da su, od 2005. godine do 30. siječnja 2009., na traženje pojedinih povlaštenih klijenata pa tako i B. Š., O. B., S. G., I. G., S. Č., D. Č. i G. J., odobrali veći broj visoko rizičnih više milijunskih kredita u iznosu od najmanje 254.876.534,87 kuna nisu po dospelosti vraćeni HPB-u te su kontinuirano prolongirani povratu glavnica kredita čime su okrivljenicima pribavili znatnu protupravnu imovinsku korist i nanijeli štetu HPB-u.⁵⁹

Okrivljenici J. P., I. S. i M. K. u cilju pribavljanja znatne protupravne imovinske koristi sebi i zaposlenicima koje su odlučili nagraditi su, protivno članku 69. Zakona o bankama, koji propisuje st.1: Banka je dužna kontinuirano procjenjivati kreditni rizik i provoditi rezerviranja za pokriće gubitaka koji proizlaze iz kredita i sličnih tražbina i preuzetih izvanbilančnih potencijalnih obveza (plasmani); st.2.: Rezerviranja za pokriće gubitaka koji su pojedinačno identificirani, kao i onih koji nisu posebno identificirani, odnosno koji se kao takvi još ne mogu pripisati pojedinačnim plasmanima, ali za koje iskustvo ukazuje da postoje u kreditnom portfelju ili da mogu nastati kao posljedica preuzetih izvanbilančnih potencijalnih obveza, formiraju se na teret rashoda banke, prikazivali poslovanje HPB-a uspješnim na način da kontinuirano nisu provodili rezerviranja za pokriće gubitaka iz pojedinih odobrenih rizičnih kreditnih plasmana čime su lažno prikazali dobit u poslovanju za 2006. i 2007. godinu. Na temelju lažno prikazane dobiti te isplatama s osnova bonusa i sudjelovanja u dobiti, u 2007. i 2008. godini neosnovano su im izvršene uplate na štetu HPB-a u bruto iznosu od 26.080.199,61 kuna. Na opisani način J. P. je pribavio protupravnu imovinsku korist od 4.436.450,21 kuna, I. S. od 4.355.610,46 kuna a M. K. od 4.523.098,02 kuna.⁶⁰

Optužnicom se posebno tereti G. J. za pranje novca na način da je, od 14. studenoga 2006. do

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

31. prosinca 2008., u Hrvatskoj, Španjolskoj, Austriji, Italiji i Švicarskoj, radi prikrivanja novca od ishođenog kredita nalagao plaćanja iz kredita u inozemstvo, pa i na inozemno trgovačko društvo koje je osnovao u Španjolskoj te je naložio šest plaćanja iz odobrenih kredita u korist računa inozemne tvrtke u jednoj španjolskoj banci u ukupnom iznosu od 1.868.000,00 eura sa navodnom svrhom plaćanja arhitektonskih, inženjerskih i ostalih tehničkih usluga. Potom je od 21. prosinca 2006. do 3. travnja 2008. u svrhu povrata novca u financijski sustav RH i daljnjeg raspolaganja u legalne gospodarske tijekove, osigurao da inozemna tvrtka u njegovom vlasništvu taj isti novac u iznosu od 974.750,00 eura iz inozemstva uplati na račun jednog trgovačkog poduzeća kojeg je direktor njegov sin G. J.⁶¹

6.1.2. Optužnica i optuženici

1) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su se povezali u zajedničko djelovanje tri osobe koje imaju za cilj počinjenje kaznenih djela za koja se po zakonu može izreći tri godine ili teža kazna; u zajedničkom cilju stjecanja znatne nepripadne materijalne dobiti sebi i drugima na štetu Banke te u istom cilju dogovorili da će zajednički, svaki u okviru svojih ovlasti, protivno dužnosti da poslovanjem Banke upravljaju s pažnjom dobrog gospodarstvenika i protivno pravilima o upravljanju kreditnim rizicima, u korist pojedinih klijenata Banke osigurati odobrenje i isplatu rizičnih kredita u suprotnosti sa propisanim uvjetima za ove plasmane, kao i prolongirati dospijeće tih plasmana, a kako bi sebi isplatili znatne iznose sa osnova lažno iskazane dobiti Banke u uvećanom iznosu, da neće provoditi rezervacije iz pojedinih odobrenih kreditnih plasmana, te su u cilju da znatno imovinski okoriste pojedine klijente Banke, odobrivali kreditne plasmane u višemilijunskim iznosima na način i uz uvjete koji ne egzistiraju u redovnoj ponudi Banke, kao i prolongiranje ugovorenih rokova povrata tih kredita, postupajući protivno odredbama članka 252. Zakona o trgovačkim društvima, čl. 71, čl. 72. i čl. 73. Zakona o bankama, čl. 7. st. 3. i 4, čl. 9. st. 3. Odluke o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka, čl. 8. Pravilnika o ugovaranju instrumenata osiguranja za povrat plasmana Banke i Pravilniku o upravljanju kreditnim rizicima Banke, uz uvjete koji po iznosu odobrenog kredita, namjeni, sredstvima osiguranja kredita, visini kamatne stope, visini naknade i vremenu počeka, odstupaju o uobičajenih kredita u ponudi Banke te bez obzira na rizik plasmana, kreditnu nesposobnost tražitelja kredita i bez adekvatnih instrumenata osiguranja povrata plasmana i time Hrvatsku poštansku banku izložili znatnom riziku i nastanku štete velikih

⁶¹ Ibid.

razmjera, te su, kako bi poslovanje Banke unatoč tako odobrenim plasmanima, neistinito prikazali uspješnijim u odnosu na stvarne rezultate poslovanja, kontinuirano postupali protivno odredbama članka 27. Zakona o bankama propuštajući poduzeti dužne radnje kako bi osigurali da Banka posluje u skladu s pravilima o upravljanju rizicima kao i propuštajući osigurati praćenje rizika kojima je Banka izložena u svom poslovanju.⁶²

2) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da sebi i drugome pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj i nisu obavili dužnost, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; u nakani da sebi i zaposlenicima Hrvatske poštanske banke d.d. koje odluče nagraditi, pribave neprikladnu materijalnu dobit, iako dužni i odgovorni pripremiti financijske izvještaje za svaku poslovnu godinu u skladu sa zakonskim računovodstvenim okvirom za banke u Republici Hrvatskoj koji daju istinit i vjeran prikaz financijskog položaja Banke te rezultata njezinog poslovanja, protivno članku 69. Zakona o bankama, kako bi poslovanje Banke neosnovano prikazali uspješnijim, nisu proveli rezerviranja za pokriće gubitaka iz pojedinih odobrenih rizičnih kreditnih plasmana, a koji se ispravci vrijednosti plasmana formiraju i evidentiraju na teret rashoda banke i umanjuju dobit u poslovanju, pa su dobit Banke prikrivanjem rizičnih plasmana neosnovano uvećano prikazali tako da prikažu ostvarivanje uvjeta za isplatu bonusa i sudjelovanja u dobiti neistinito iskazali dobit u uvećanom iznosu pa su s osnova lažno prikazane dobiti u poslovanju neosnovano izvršene isplate bonusa odnosno stimulativnog dijela plaće.⁶³

3) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj i pravnoj osobi pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi, IV optuženi, VIII optuženi, IX optuženi: optuženi da su drugoga s namjerom potaknuli da kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj i pravnoj osobi pribave imovinsku korist iskoriste svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; prolongiranje dospjeća IV optuženom, nakon što

⁶² Presuda: Poslovni broj 11K-U-10/2013

⁶³ Ibid.

nije vratio kredit po dospijeću niti su plasmani bili u potpunosti nadoknadivi iz sredstava osiguranja; na traženje VIII optuženog, dodijeljen je kredit unatoč činjenici da niti ponuđena sredstva osiguranja niti kreditna sposobnost klijenta nisu bili dostatni za odobrenje traženog kredita, a plasirana sredstva po dospijeću nisu vraćena Banci niti je plasman u potpunosti bio nadoknativ iz sredstava osiguranja; na traženje IX optuženog u svojstvu direktora jednog trgovačkog društva plasirana su sredstva u korist tog društva čiji se dio od ukupnog iznosa sredstava, koristio protivno ugovorenoj namjeni kredita i to za podmirivanje dugovanja drugog trgovačkog društva s kojim je IX optuženi povezan.⁶⁴

4) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; V optuženi: optužen da je drugoga s namjerom potaknuo da kao odgovorna osoba s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave imovinsku korist iskoriste svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; u nakani da znatno imovinski okoriste V optuženog protivno odredbama članaka 27., 72. i 73. Zakona o bankama, te odredbama članka 252. Zakona o trgovačkim društvima, I optuženi, II optuženi i III optuženi, odobrili V optuženom traženi kredit, koji po iznosu kredita, kamati, naknadi, sredstvima osiguranja plasmana i vremenu počeka odstupa od redovne ponude Hrvatske poštanske banke d.d. i uobičajenih uvjeta kreditiranja građana i bez adekvatne procjene rizika, bez adekvatne kreditne sposobnosti dužnika i bez adekvatnih instrumenata osiguranja povrata plasmana, svjesni da time izlažu Hrvatsku poštansku banku znatnom riziku i nastanku štete velikih razmjera, pa kako V optuženi glavnice kredita po dospijeću nije vratio, prolongirali su povrat istog plasmana, na koji su način na štetu Hrvatske poštanske banke d.d. znatno imovinski okoristili V optuženog i time nanijeli štetu likvidnosti, rezultatima poslovanja, stopi adekvatnosti kapitala, kvaliteti aktive i visini jamstvenog kapitala Hrvatske poštanske banke d.d.⁶⁵

5) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; VI optuženi: optužen da je drugoga s namjerom potaknuo da kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave imovinsku korist iskoriste svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; na traženje VI optuženog, I optuženi, II optuženi i III optuženi u nakani da znatno imovinski okoriste VI optuženog, protivno odredbama članaka 27., 72. i 73. Zakona o bankama, te odredbama članka 252. Zakona o trgovačkim društvima, odobrali u korist VI optuženog kredite koji po iznosu kredita, kamati, naknadi, sredstvima osiguranja plasmana i vremenu počeka odstupaju od redovne ponude Hrvatske poštanske banke d.d. i uobičajenih uvjeta kreditiranja građana, bez adekvatne procjene rizika, bez adekvatne kreditne sposobnosti dužnika i bez adekvatnih instrumenata osiguranja povrata plasmana, svjesni da time izlažu Hrvatsku poštansku banku znatnom riziku i nastanku štete velikih razmjera.⁶⁶

6) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; VII optuženi: optužen da je drugoga s namjerom potaknuo da kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribave imovinsku korist iskoriste svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; na traženje VII optuženog, I optuženi, II optuženi i III optuženi, u nakani da znatno imovinski okoriste VII optuženog Ivana Galića, protivno odredbama članaka 27., 72. i 73. Zakona o bankama, te odredbama članka 252. Zakona o trgovačkim društvima, odobrili u korist VII optuženog traženi kredit koji po iznosu kredita, kamati, naknadi, sredstvima osiguranja plasmana i vremenu počeka odstupa od redovne ponude Hrvatske poštanske banke d.d. i uobičajenih uvjeta kreditiranja građana, bez adekvatne procjene rizika, bez adekvatne kreditne sposobnosti dužnika i bez adekvatnih instrumenata osiguranja povrata plasmana, svjesni da time izlažu Hrvatsku poštansku banku znatnom riziku i nastanku štete velikih razmjera. Kako VII optuženi glavnice kredita po dospijeću nije vratio, radi prividnog prikazivanja urednosti dužnika VII optuženog prolongirali su povrat glavnice kredita na koji su način na štetu Hrvatske poštanske banke d.d. znatno imovinski okoristili VII optuženog i time nanijeli štetu likvidnosti,

⁶⁶ Ibid.

rezultatima poslovanja, stopi adekvatnosti kapitala, kvaliteti aktive i visini jamstvenog kapitala Hrvatske poštanske banke d.d.⁶⁷

7) I optuženi, II optuženi i III optuženi: optuženi da su kao odgovorne osobe s ciljem da drugoj fizičkoj i pravnoj osobi pribave znatnu imovinsku korist iskoristili svoj položaj, a kaznenim djelom pribavljena je znatna imovinska korist i prouzročena šteta velikih razmjera, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi; na traženje X optuženog u nakani da znatno imovinski okoriste trgovačko društvo s kojim je u vezi i samog X optuženog, protivno odredbama članaka 27., 72. i 73. Zakona o bankama, te odredbama članka 252. Zakona o trgovačkim društvima, bez obzira na rizik plasmana, kreditnu sposobnost dužnika i kvalitetu sredstava osiguranja, svjesni da time izlažu Hrvatsku poštansku banku znatnom riziku i nastanku štete velikih razmjera, trgovačkom društvu plasirali su znatna novčana sredstva ugovorima o kreditu, pa kako dužnik po dospijeću plasmane nije vraćao, odobrili novi kredit po Ugovoru o kreditu, koji je poslužio i za podmirenje dospjelih obveza po prva dva kredita, dužnik trgovačko društvo Hrvatskoj poštanskoj banci nije vraćao novac po dospijeću, niti je plasman bio u potpunosti nadoknativ iz sredstava osiguranja, na koji su način na štetu Hrvatske poštanske banke d.d. znatno imovinski okoristili i trgovačko društvo povezano s X optuženim i X optuženi u iznosu plasirane, a nevrćene glavnice kredita čime je nanesena šteta likvidnosti, rezultatima poslovanja, stopi adekvatnosti kapitala, kvaliteti aktive i visini jamstvenog kapitala Hrvatske poštanske banke d.d.⁶⁸

8) X optuženi u bankarskom, novčarskom i drugom poslovanju uložio, preuzeo i prikrivio pravi izvor novca za koji je znao da je pribavljen kaznenim djelom.⁶⁹

Djela koja se optuženima stavljaju na teret prema gornjim opisima:⁷⁰

I optuženi: 1)kazneno djelo protiv javnog reda-udruživanje za počinjenje kaznenih djela čl. 333 st. 1 KZ/97

2)kazneno djelo protiv službene dužnosti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

II optuženi: 1)kazneno djelo protiv javnog reda-udruživanje za počinjenje kaznenih djela čl. 333 st. 1 KZ/97

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

2)kazneno djelo protiv službene dužnosti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

III optuženi: 1)kazneno djelo protiv javnog reda-udruživanje za počinjenje kaznenih djela čl. 333 st. 1 KZ/97

2)kazneno djelo protiv službene dužnosti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

IV optuženi, VIII optuženi i IX optuženi: 1) kazneno djelo protiv službene dužnosti- poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

V optuženi: 1) kazneno djelo protiv službene dužnosti- poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

VII optuženi: 1) kazneno djelo protiv službene dužnosti- poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti čl. 337 st. 1 i 4 KZ/97

X optuženi: 1) kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja- pranje novca čl. 279. st 1. KZ/97

6.1.3. Tijek postupka i presuda

Istraga protiv J.P., bivšeg šefa HPB-a i ostalih optuženika pokrenuta je dakle, još krajem 2009. USKOK je podnio prvu optužnicu Županijskom sudu u Zagrebu u srpnju 2010.g. za kazneno djelo iz čl. 333. st. 1. i drugih KZ/97. Rješenjem optužnog vijeća Županijskog suda u Zagrebu iz ožujka 2012.g., odbačena je optužnica USKOK-a protiv I okrivljenog, II okrivljenog i III okrivljenog za kazneno djelo iz članka 333. stavak 1. KZ/97, a u odnosu na ostala kaznena djela optužnica je vraćena USKOK-u radi usklađivanja.

Odlučujući o žalbi USKOK-a protiv navedenog rješenja Vrhovni sud Republike Hrvatske je svojim rješenjem iz rujna 2012. potvrdio optužnicu USKOK-a protiv I okrivljenog, II okrivljenog i III okrivljenog za kazneno djelo iz članka 333. stavak 1. KZ/97. Što se tiče dijela optužnice koji je USKOK-u vraćen na usklađivanje, optužno vijeće Županijskog suda u Zagrebu je svojim rješenjem iz veljače 2013. potvrdilo optužnicu USKOK-a protiv I okrivljenog i drugih zbog kaznenih djela iz članka 337. stavak 1. i 4. i drugih KZ/97 te je istovremeno taj kazneni postupak spojen s kaznenim postupkom protiv I okrivljenog i drugih optuženika zbog kaznenog djela iz članka 333. stavak 1. KZ/97.

Na pripremnom ročištu u listopadu 2013., razdvojen je postupak protiv G.J. starijeg i protiv za kaznena djela iz čl. 337. st. 1. i 4. KZ/97 i protiv G.J. mlađeg za kazneno djelo iz čl. 279 st. 1., da bi u listopadu 2021., rješenjem suda bio obustavljen postupak protiv G.J. starijeg,

zbog smrti, a u prosincu 2021. spojen postupak protiv G.J. mlađeg s postupkom potvrđenim rješenjem Vrhovnog suda još iz rujna 2012. U ožujku 2023., zamjenik ravnateljice USKOK-a, dostavlja podnesak Županijskom sudu u Zagrebu s izmjenom optužnice, a opunomoćenik oštećenika, dostavio je izmijenjeni imovinskopravni zahtjev oštećenika u travnju 2023. Pozvani da se očituju o tome kakav stav zauzimaju prema optužbi I optuženi, II optuženi, III optuženi, IV optuženi, V optuženi, VI optuženi, VII optuženi, VIII optuženi, IX optuženi i X optuženi suglasno su iskazali da se ne smatraju krivima za kaznena djela opisana u izmijenjenoj optužnici te ne priznaju postavljeni imovinskopravni zahtjev.

Tijekom dokaznog postupka ispitano je mnogo svjedoka, bivših i sadašnjih zaposlenika HPB-a, nekadašnjih članovi NO-a HPB-a, saslušavani su vještaci te je pregledavana odnosno čitana dokumentacija, koja je prema mišljenju obrane ili tužitelja bila relevantna, između ostalog i interni akti Hrvatske poštanske banke d.d. u inkriminiranom periodu, a kako bi se utvrdilo, jesu li I optuženi, II optuženi i III optuženi kredite odobravali suprotno zakonu, internim aktima banke te suprotno pravilima bankarskog poslovanja pri tome ih neadekvatno osiguravali ili propuštali osigurati instrumentima osiguranja, a kako je to uobičajeno u bankarskom poslovanju i time sebi i drugim optuženicima pribavili znatnu protupravnu imovinsku korist, a HPB-u nanijeli štetu. Na osnovi provedenog dokaznog postupka, cijeneći svaki dokaz zasebno te u njihovoj međusobnoj povezanosti, sud nije utvrdio dokazanim da bi optuženici počinili kaznena djela kako im je optužnicom stavljeno na teret.

U svibnju 2023.g., donesena je oslobađajuća presuda, a konačni ishod postupka u smislu pravomoćnosti presude se tek očekuje.

6.2. SVRHE KAŽNJAVANJA I STATISTIKA

6.2.1. Teorije o svrsi kažnjavanja

Teorija kaznenog prava poznaje tri temeljne teorije o svrsi kazne⁷¹:

- apsolutne teorije; opravdanje i smisao kazne nalaze u odmazdi i da se ne kažnjava zato da bi se ostvarili ciljevi u budućnosti, nego da se poništi, anulira kazneno djelo i ostvari pravednost pa je u njezinoj biti razmjernost kazne i počinjenog djela. Teorija vuče podrijetlo iz drevnog načela taliona. Kazna kao odmazda je zaslužena

⁷¹ Novoselec, Petar; Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2009., str. 382.

kazna ili retribucija, ona dakle mora biti pravedna i zaslužena i njezina visina mora odgovarati stupnju krivnje.⁷²

- relativne teorije; kaznu određuju u relaciji prema učincima koji se njome postižu, a svrha kazne je prevencija zločina. Ovisno o tome, želi li se kaznom utjecati na ponašanje delinkventa ili svih građana, razlikuju se: specijalna ili individualna prevencija, koja se sastoji u odvraćanju počinitelja od budućih kaznenih djela i generalna prevencija koja predstavlja djelovanje kazne na javnost radi sprječavanja budućih kaznenih djela i koja se ostvaruje najprije prijetnjom kaznom, a onda i njezinim izricanjem i izvršenjem. U teoriji su poznata dva vida generalne prevencije: negativni vid generalne prevencije, koji proizlazi iz Feuerbachove ideje i svodi generalnu prevenciju na zastrašivanje drugih koji su u iskušenju da počine kazneno djelo i pozitivni vid generalne prevencije, na koji naglasak stavlja novija doktrina, a koji se sastoji u jačanju pravne svijesti i vjernosti pravu u javnosti, odnosno ponovnom uspostavljanju prava time što se počinitelja kaznenog djela kažnjava, čime se javnost uvjerava da je pravo jače od neprava i koji treba proizvesti učinak zadovoljenja koji se sastoji u umirivanju javnosti koja, uznemirena zbog počinjenog zločina, bi nakon izricanja kazne trebala smatrati da je konflikt s počiniteljem riješen.⁷³
- mješovite teorije; preuzimaju od apsolutnih teorija ideju pravedne ili zaslužene kazne, ali ne smatraju kaznu svrhom po sebi, nego sredstvom za ostvarivanje generalne i specijalne prevencije, a pravedna kazna je pretpostavka generalne prevencije, jer nepravedna kazna ne može jačati pravnu svijest u javnosti niti učvršćivati povjerenje u pravni poredak, iz čega proizlazi da moderne teorije stavljaju naglasak na pozitivni vid generalne prevencije, a svrhu kazne nalaze u ponovnom uspostavljanju prava. Bit mješovitih teorija svodi se na teoriju, o tri stupa kažnjavanja, prijetnja kaznom; generalnopreventivno djelovanje kazne, izricanje kazne; ostvarivanje pravednosti, izvršenje kazne; specijalna prevencija.⁷⁴

⁷² Ibid. str. 382.- 383.

⁷³ Ibid. str. 384.- 386.

⁷⁴ Ibid. str 386.-388.

6.2.2. Svrha kažnjavanja u hrvatskom kaznenom zakonu

Kazneni zakon u čl. 41 definira svrhu kažnjavanja i propisuje da je svrha kažnjavanja izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo.

Iz navedene odredbe Kaznenog zakona, vidi se slojevitost u pristupu određivanja svrhe kažnjavanja u hrvatskom pravnom sustavu. Zakonodavac kombinira više elemenata iz različitih teorijskih pristupa svrsi kažnjavanja. Kreće dakle, od spominjanja društvene osude kaznenog djela, kojom se želi iskazati prijekor prema počinjenju kaznenog djela i stav države, odnosno društva o neprihvatljivosti ponašanja kojim se ostvaruju kaznena djela. Nadalje, kažnjavanjem se želi ojačati i povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava. U dijelu gdje se spominje utjecaj na počinitelja, vidljiva je specijalna prevencija kao svrha kažnjavanja, a kroz utjecaj na sve druge, generalna prevencija. Spominjanje pravednosti kažnjavanja, podrazumijeva da kazna mora biti zaslužena, a zaslužena kazna, odnosno retribucija dolazi od apsolutnih teorija o svrsi kažnjavanja. Konačno, zakon navodi i ponovno uključivanje u društvo počinitelja kaznenog djela, što znači da svrhu kažnjavanja ne vidi u stigmatizaciji počinitelja kaznenog djela, nego se vodi idejom resocijalizacije te se naročito kroz fazu izdržavanja kazne zatvora, počinitelju želi pomoći u ponovnoj integraciji u društvo po izdržanoj kazni.

6.2.3. Statistički podaci

U 2022. državna odvjetništva u Republici Hrvatskoj donijela su odluke u povodu prijave za 46 045 punoljetnih počinitelja kaznenih djela, što je za 3,8% manje nego u 2021. Broj optuženih osoba u odnosu na prethodnu godinu veći je za 1,3%, a broj osuđenih osoba za 0,6%.⁷⁵ Od ukupnog broja, na kaznena djela protiv službene dužnosti, odnosi se 1373, od čega je poznatih počinitelja 1358, a nepoznatih 15. Prijava je odbačena u 1099 slučajeva, istraga je obustavljena u 11 slučajeva, a optužnica je podnesena u 248 slučajeva. Što se tiče odluka sudova i izrečenih kazni ili drugih mjera u postupcima za kaznena djela protiv službene dužnosti, u 2022.g., sudovi su donijeli 207 odluka, od čega su u 141 slučaju optuženici proglašeni krivima, a u 66 slučajeva nisu proglašeni krivima. Izrečeno je dakle 141 kazni i drugih mjera, od čega kazna bezuvjetnog zatvora u 25 slučajeva u rasponu, 3-5 godina zatvora jedna kazna, 2-3 godine zatvora dvije

⁷⁵ <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58025>

kazne, 1-2 godine zatvora pet kazni, 6-12 mjeseci zatvora četrnaest kazni, 3-6 mjeseci zatvora tri kazne. U 114 slučajeva izrečena je uvjetna kazna zatvora, a u 2 slučaja optuženici su proglašeni krivima i oslobođeni od kazne.

	Prijavljeni		Optuženi		Osuđeni	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
2021.	47 872	5 564	14 471	2 073	12 286	1 736
2022.	46 045	4 989	14 660	1 983	12 355	1 623
Indeksi 2022. 2021.	96,2	89,7	101,3	95,7	100,6	93,5

Tablica 1: punoljetni počinitelji kaznenih djela – prijavljeni, optuženi i osuđeni

	Kaznena djela protiv						Ostala kaznena djela	Sporedno kazneno zakonodavstvo (izvan KZ-a)	Indeksi 2022. 2021.
	imovine	gospodarstva	krivotvorenja	službene dužnosti	pravosuđa	javnog reda			
Ukupno	23 653	1 346	1 733	1 373	752	1 758	2 354	16	96,2
Počinitelji nepoznati	16 577	25	583	15	16	97	1 340	-	104,8
Počinitelji poznati	7 076	1 321	1 150	1 358	736	1 661	1 014	16	90,8
Žene	1 274	247	243	525	287	210	241	2	89,7
Odbačena prijava	2 887	541	328	1 099	494	387	566	6	86,8
Prekinuta istraga	-	3	-	-	-	-	3	-	150,0
Obustavljena istraga	52	36	2	11	3	7	11	-	85,2
Podnesena optužnica	4 137	741	820	248	239	1 267	434	10	94,0
Neposredno – ukupno	3 648	380	797	29	225	808	386	10	92,8
Bez kaznenog naloga	1 936	189	169	8	88	591	134	6	95,8
Uz kazneni nalog	1 712	191	628	21	137	217	252	4	89,4
Poslije provedene istrage	468	361	22	219	12	451	45	-	99,3
Prema neubrojivom okrivljeniku	21	-	1	-	2	8	3	-	112,3
Trajanje istražnog zatvora	415	69	48	40	20	488	26	-	101,2
Do 15 dana	26	10	7	3	1	64	3	-	88,7
15 – 30 dana	218	26	27	20	13	231	7	-	95,7
1 – 2 mjeseca	94	14	8	8	5	95	9	-	114,8
2 – 3 mjeseca	59	12	4	3	1	75	3	-	117,8
3 – 6 mjeseci	15	5	2	6	-	17	3	-	96,2
6 – 12 mjeseci	3	2	-	-	-	6	1	-	76,9

Tablica 2: odluke državnih odvjetništava prema vrstama kaznenih djela u 2022.

	Kaznena djela protiv						Ostala kaznena djela	Sporedno kazneno zakonodavstvo (izvan KZ-a)	Indeksi 2022/2021.
	Imovine	gospodarstva	krivotvorenja	službene dužnosti	pravosuđa	javnog reda			
Ukupno	4 141	737	959	207	225	1 028	607	19	101,3
Žene	644	97	148	34	68	75	149	2	95,7
Proглашeni krivima	3 607	566	845	141	180	946	335	16	100,6
Žene	565	76	138	29	52	70	61	-	93,5
Nisu proglašeni krivima	534	171	114	66	45	82	272	3	105,5
Odbačaj	13	5	2	1	7	1	42	-	111,4
Obustava kaznenog postupka	230	62	27	17	15	30	140	2	106,9
Osllobađajuća presuda	162	75	71	38	11	25	67	1	100,6
Odbijajuća presuda	101	29	14	10	6	10	21	-	111,9
Neubrojivi - određen prisilni smještaj ili liječenje na slobodi	28	-	-	-	6	16	2	-	100,0
Kazne i druge mjere - ukupno	3 607	566	845	141	180	946	335	16	100,6
Zatvor - bezuvjetni	781	109	39	25	18	219	38	-	102,4
Dugotrajni zatvor	-	-	-	-	-	-	-	-	225,0
20 godina	-	-	-	-	-	-	-	-	75,0
15 - 20 godina	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10 - 15 godina	1	-	-	-	-	-	3	-	61,9
5 - 10 godina	10	1	-	-	-	-	8	-	122,0
3 - 5 godina	25	4	-	1	1	14	2	-	102,5
2 - 3 godine	36	8	-	2	-	22	3	-	97,8
1 - 2 godine	151	27	4	5	1	73	3	-	108,5
6 - 12 mjeseci	431	58	30	14	10	97	16	-	101,4
3 - 6 mjeseci	122	11	5	3	6	11	2	-	97,9
do 3 mjeseca	5	-	-	-	-	2	1	-	64,7
Novčana kazna - bezuvjetna	9	10	2	-	4	2	9	-	64,6
Uvjetna kazna zatvora	2 798	441	799	114	154	717	245	11	100,9
Djelomična uvjetna kazna zatvora	110	33	7	11	5	171	4	-	110,2
Uvjetna novčana kazna	7	6	2	-	3	2	42	5	79,3
Sudska opomena	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odgojne mjere	6	-	-	-	1	3	1	-	74,0
Maloletnički zatvor	-	-	-	-	-	-	-	-	50,0
Pridržaj maloletničkog zatvora	6	-	-	-	-	3	-	-	105,9
Proglašeni krivima, a oslobođeni od kazne	-	-	3	2	-	-	-	-	500,0
Sporedna novčana kazna	40	55	7	12	-	159	5	-	108,9
Sigurnosne mjere	102	3	-	18	5	31	1	-	104,0
Oduzimanje imovinske koristi	345	117	10	34	-	111	23	-	102,3
Oduzimanje predmeta	222	189	485	3	6	419	34	-	97,1
Rad za opće dobro	163	46	17	15	8	44	10	-	96,2
Ranije osude	1 408	150	80	12	37	169	50	1	98,1
Trajanje istražnog zatvora	530	86	134	34	18	440	26	-	101,7
Do 30 dana	176	55	111	29	4	96	10	-	98,9
30 dana - 3 mjeseca	136	18	15	4	7	117	8	-	103,3
3 - 6 mjeseci	132	10	7	-	6	144	4	-	105,4
6 - 12 mjeseci	66	2	1	1	1	73	1	-	104,3
12 - 18 mjeseci	17	1	-	-	-	7	-	-	94,7
18 - 24 mjeseca	1	-	-	-	-	2	1	-	92,9
2 - 4 godine	2	-	-	-	-	1	2	-	66,7

Tablica 3: odluke sudova i izrečene kazne ili druge mjere prema vrstama kaznenih djela u 2022.

7. ZAKLJUČAK

Postojanje i smisao ovog rada treba promatrati s više aspekata. U prvom redu, predstavlja prikaz kaznenih djela protiv službene dužnosti kroz zakonski opis, teorijski prikaz te statistiku kaznenih djela protiv službene dužnosti u odabranom razdoblju. Kao što je naslovljeno i jedno od poglavlja ovog rada, korupcija je možebitan razlog propisivanja nekih kaznenih djela protiv službene dužnosti i shvaćena vrlo široko, s obzirom na brojne definicije od kojih su neke i izložene u radu, jasna je njezina povezanost s kaznenim djelima protiv službene dužnosti, a radnje koje su opisane u zakonskom tekstu za neka kaznena djela protiv službene dužnosti i koje predstavljaju radnju počinjenja mogu se povezati s korupcijom, neovisno o tome, što zakon korupciju kao pojam ne definira. Da ne bi sve ostalo samo na teorijskom prikazu teme, analiziran je predmet iz sudske prakse. Analizirani predmet iz sudske prakse, poznat pod nazivom „afera Bankomat“, prema optužnici predstavlja primjer za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti, iako su optuženicima stavljana na teret i druga kaznena djela, izvan glave XXVIII. Kaznenog zakona koja je tema ovog rada. Konačni ishod postupka u smislu pravomoćnosti se tek očekuje, no bez obzira na to kakav bude, opravdano se postavlja pitanje pravičnosti pa i smisla postupka koji traje još od 2009. i kod kojeg se prava okrivljenika s obzirom na duljinu trajanja postupka ograničavaju u neprihvatljivoj mjeri, koja nadilazi prava koje se tiče isključivo kaznenog postupka, a to je pravo na suđenje u razumnom roku koje se jamči u kaznenom postupku i bez kojeg nema pravičnog postupka. Okrivljenicima su blokirani računi i imovina, nekima su tijekom trajanja istražnog zatvora otkazivani ugovori o radu, rad im doduše nije zabranjen, ali je u znatnoj mjeri ograničen, jer i sama činjenica vođenja kaznenog postupka otežava pronalazak zaposlenja ili potpuno isključuje tu mogućnost za neka radna mjesta, što povlači za sobom pitanje mogućnosti osiguranja sredstava za život, odnosno egzistencijalne ugroženosti, kako okrivljenika tako članova obitelji koje su dužni uzdržavati. Teško je pobjeći i od stigmatizacije okrivljenika, kojoj su bili izloženi, najviše kao posljedice senzacionalističkih izvještaja medija, što je gotovo pravilo, kad govorimo o načinu rada medija u RH, a koja je suprotna postulatu pretpostavke nedužnosti. Konačno, jedan od okrivljenih, zbog smrti nije ni dočekao konačan ishod postupka. Na opisane načine dakle, teško je vrijeđano dostojanstvo optuženika. Prema tome, čak i pozitivan ishod postupka, a što bi za okrivljenike pravomoćna oslobađajuća presuda svakako bila, ne donosi okrivljenicima potpunu zadovoljštinu, s obzirom na duljinu trajanja postupka tijekom kojeg su bili izloženi optužbi i neizvjesnosti osude i izricanja kazne nepoznate težine pa i spomenutoj stigmatizaciji. Osim iz perspektive okrivljenika i njihovih prava, pitanje smisla takvog postupka i eventualnog

izricanja kazne ako ishod postupka bude osuđujuća presuda, treba promatrati i iz perspektive svrhe kažnjavanja, kako one propisane Kaznenim zakonom RH, tako i s obzirom na svrhe kažnjavanja izložene u radu kroz teorije o svrsi kažnjavanja na koje se zakonsko rješenje naslanja. Ostvaruje li se dakle, ijedna od propisanih, odnosno u teorijama izloženih svrha kažnjavanja u slučaju izricanja kazne nakon (pre)dugog trajanja postupka? Ako krenemo od čl.41 KZ-a, koji propisuje svrhu kažnjavanja i, početno, spominje izražavanje društvene osude i jačanje povjerenja građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, može se zaključiti da se u tom dijelu svrha kažnjavanja djelomično ostvaruje i to ako se izrečena kazna poistovjeti s društvenom osudom pa je onda i nevažno vrijeme potrebno da se kroz izrečenu kaznu ta društvena osuda i izrazi, važno je samo da se društvena osuda izrazi. U dijelu gdje zakon propisuje jačanje povjerenja građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava kao svrhu kazne, smatram da slučajevi neefikasnosti sustava, kakav je analizirani predmet „Bankomat“, ne samo da ne dovode do jačanja povjerenja građana u pravni sustav, nego ga, upravo suprotno, narušavaju. S tim u vezi, neizvjesnost trajanja postupka i izricanja kazne, teško može utjecati na počinitelja i druge, što je zakonski izraz za specijalnu i generalnu prevenciju kao svrhu kažnjavanja, da ne čine kaznena djela. Smatram da upravo izvjesnost kažnjavanja najviše doprinosi odvraćanju od počinjenja kaznenih djela, a ako ona budu počinjena te se počinitelju izrekne kazna, da će jedino u slučaju da je postupak proveden u razumnom roku biti moguće govoriti o pravednosti kažnjavanja i konačno, biti moguće omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo.

8. LITERATURA

1. Cvitanović, Leo; Derenčinović, Davor; Turković, Ksenija; Vajda, Munivrana, Maja; Prtenjača, Dragičević, Marta; Maršavelski, Aleksandar; Vidlička, Roksandić, Sunčana, Kazneno pravo
2. Derenčinović, Davor, Mit(o) korupciji, Zagreb, 2001
3. Kregar, Josip, Financijska praksa, 1997
4. Pavlović, Šime, Kazneni zakon, Rijeka, 2015
5. Novoselec, Petar, Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2009
6. Kazneni zakon(NN 114/22)
7. Ustav Republike Hrvatske(NN 05/14)
8. Zakon o kaznenom postupku(NN80/22)

9. Zakon o državnim službenicima(NN141/22)
10. Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti(NN46/2022)
11. Zakon o javnoj nabavi(NN114/22)
12. Direktiva (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i vijeća o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije od 23. listopada 2019. godine
13. Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, <https://mpu.gov.hr/korupcija/>
14. <https://transparency.hr/>
15. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/united-nations-convention-against-corruption.html>
16. Presuda: Poslovni broj 11K-Us-10/2013
17. <https://uskok.hr/hr/priopcenja/podignuta-optuznica-u-predmetu-bankomat>
18. <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58025>
19. <https://www.vecernji.hr/vijesti/oslobodeni-u-aferi-bankomat-sve-je-pocelo-jos-2009-tek-danas-donesena-nepravomocna-presuda-1677095>